

Մ. Հ. Դավթյան

ՎԱՋԻ ՏԱՐԲԵՐ ԲԵՌՆՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽԱՂՈՂԻ
ՈՍԿԵՀԱՏ ՍՈՐՏԻ ԲԵՐՔԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ

Փարձերը դույց են տվել [1], որ մեկ միավոր տարածության վրա զտնվող վազերի աչքերի անհրաժեշտ քանակի ավելացումը, համապատասխան ագրոտեխնիկայի կիրառման պայմաններում, բարձրացնում է բերքի քանակը, առանց զցեխու նրա սրակը և խախտելու վազի նորմալ աճեցողությունը:

Ի նկատի ունենալով վերոհիշյալը, մենք ձևափոխել ենք պարզելու, թե ինչպես կփոխվի Հայկական ՍՍՌ-ում յայն կերպով առաժված խաղողի Ոսկենառ (խորջի) սորտի բերքատվությունը, կախված վազի վրա թողած աչքերի տարբեր քանակից — բնականությանը:

Այդ նպատակով մեր կողմից փորձեր են իրականացվել Ոսկենառ սորտի վրա Խաղողագործության և Գինեգործության Խնամարտության 2-րդ ագրոտղամասում 3 վարիանտով և կրկնողությամբ (յուրաքանչյուր վարիանտից առնելով կրկնության մեջ վերցված է 20 վազ, ընդամենը 200 վազ:

1. Նկատարին	192	Հազար աչք (կոնտրոլ)
2. »	197	» »
3. »	243	» »
4. »	200	» »

Կոնտրոլ վազերի մոտ էտը կատարված է արտադրության մեջ ընդունված ձևով, այսինքն՝ 3—6 աչքի սահմաններում, իսկ մնացած բոլոր վարիանտներում էտը կատարվել է 6 աչքի վրա:

Փորձնական այգին ունեցել է 2,5—1,5 մետր խտություն:

Մեր կողմից 1945—1947 թ.թ. կատարած ուսումնասիրությունները դույց են տալիս, որ Ոսկենառ սորտի վազի բնականության ավելացումը 192 հազարից մինչև 300 հազար աչքին մեկ Նկատարի վրա զգալի չափով բարձրացրել է բերքի քանակը, մինչդեռ որակը շատ չնչին չափով է փոխվել, կամ բոլորովին փոփոխության չի ենթարկվել (աղյուսակ 1):

Ինչպես երևում է 1 աղյուսակից, կոնտրոլ վազերի մեկ Նկատարի բերքը 192 հազար աչքի առկայության դեպքում համասար է 93,3 գնետների, իսկ քաղցրությունը 25%, մինչդեռ 300 հազար աչքի առկայության դեպքում բերքը հասել է 178,6 ցենտների, կամ կոնտրոլի համեմատությամբ 91,4%-ով ավելի, և քաղցրությունը մնացել է անփոփոխ:

Էտի ժամանակ վազի վրա աչքերի որոշակի քանակություն կարելի է թողնել երկու ձևով՝

1. Երկար էտի միջոցով (10—12 աչք) թողնելով քիչ թվով մասեր,

2. կարճ էտի միջոցով (3—4 աչք), թողնելով շատ թվով մատեր, Բնորելով այս 2 ձևերից մեկը, պետք է նկատի ունենալ այն հանգամանքը, որ երկար էտը չի կարելի կիրառել բոլոր սորտերի և բոլոր պայմանների

Ոսկեհատ սորտի բերքատվությունը կախված մեկ հեկտարի վրա թողած աչքերի ասորերի քանակից

Աղյուսակ I

Աչքերի քանակը մեկ հեկտարի վրա (հազարում)	Մեկ վաղ սեփուկ (կիրոցը)	Մեկ հեկտարի բերքը (հեկտոնի- նում)	Շրջափակում պահպանելով	Փայտաթուղթ 0,00	Բնորություն 0,00
192 (կոտորել)	3,5	93,3	0	25,0	3,87
197 „	4,5	120,0	28,6	25,1	3,63
243 „	4,6	123,0	32,9	25,6	3,97
300 „	6,7	178,6	91,4	25,0	3,83

նկատմամբ: Այսպես օրինակ, ուժեղ աճող սորտերի՝ (Քավրիգենի, Արարտի, Կոսմիր կոխանի) և խոնավ հողերում կատարվում է երկար էտ: Համեմատաբար թույլ և միջակ աճեցողություն ունեցող խաղողի սորտերի վրա կատարվում է կարճ էտ: Չնայած երկար էտի միջոցով հնարավոր է թողնել ավելի շատ պտղատու աչքեր, ոսկայն նա ունի մի շարք բացասական կողմեր:

Համաձայն պրոֆ. Մերժանիանի ուսումնասիրությունների [2], երկար էտի դեպքում պտկատում է մեկ աչքին ընկնող ֆիդիսլոգիական խոնավությունն ու սնունդը, որի հետևանքով մատն աճում է թույլ, վաղի թվերն աստիճանաբար հեռանում են քնից, որի պտածառով արգելակվում է հյուսիսաշարժությունը նրանց մեջ:

1944—1946 թ.թ. մեր կատարած ուսումնասիրությունները պարզեցին, որ Ոսկեհատ սորտի նկատմամբ Արարատյան դաշտավայրի թմրային սիտեմի պայմաններում կիրառված երկար էտը իրեն չի արդարացնում: Երկար էտի հետևանքով Ոսկեհատի բազմամյա թեկերը շատ են երկարում և ընկնում են թմրի մեջ ու խանգարում մշակմանը, ինչպես նաև այգեթաղի ու խոտաանոթներին, մյուս կողմից երկար էտի միջոցով թողված 8—10 աչքերի պտղատվության տեկուսը հիմքի առաջին զարգացած աչքից սկսած աստիճանաբար բարձրանալով, 6-րդ աչքից հետո սկսում է իջնել, որի հետևանքով ընկնում է նաև բերքատվությունը: այդ ակնհայտ կերպով երևում է ստորև բերված 2 աղյուսակից:

Ինչպես նշվեց վերևում, վաղի վրա աչքերի նույն քանակությունը կարելի է թողնել նաև էտելով մատը 3—4 աչքի վրա, այսինքն կարճ էտի միջոցով: Սակայն կարճ էտի դեպքում աչքերի մեկնություն քանակն ասպնդովիւ համար թողնում են շատ թվով մատեր, որի հետևանքով վաղի վրա գուրս կկաձ կանաչ շվերի գառավորվածությունը լինում է տնտրմալ, ստացվում է ավելի խիտ սաղարթ, որը զովարացնում է օդի և լույսի թա-

ժամյումը վաղի քույր մտներում, ստեղծելով նպաստավոր պայմաններ անկային հիվանդությունները պարզացման համար և բաղասալար և անդրադառնալ նաև վաղի ընդհանուր առողջության վրա:

Ոսկենառ սորաի տարբեր աչքերի պաղատվության սովոր մատր 10 աչքի վրա էտելու ղեպքում (ըստ 1914—16 թ.թ. տվյալներով)

Աղյուսակ 2

Աչքերի զստագորությունը հաշված մատի հիմքից

1-ին աչք	2-րդ աչք	3-րդ աչք	4-րդ աչք	5-րդ աչք	6-րդ աչք	7-րդ աչք	8-րդ աչք	9-րդ աչք	10-րդ աչք
18,3	18,9	23,8	29,9	35,8	40,1	25,7	21,7	22,9	16,5

Բացի վերը նշվածներէից, կարճ էտն ուժեղ կերպով կըճատում է վաղի ասիմիլացիոն մակերեսը (3), որը թողնում է իր բաղասալան ազդեցությունը նրա արմատային սիստեմի և ամբողջ բույսի աճեցողության վրա:

Կարճ էտը չի ապահովում Ոսկենառի (ինչպես նաև մի քանի ուրիշ սորերի) բերքատվության բարձրացումը, քանի որ նման էտի ղեկքում մեխանիկորեն հնարավոր է վաղի այն մատր, որտեղ զանվում են թվով աստ պաղատու աչքեր:

Ինչպես մեր ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ սկսած մատի առաջին աչքից մինչև 6-րդ աչքը ներառյալ, աչքերի պաղատվութունը բարձրանում է, որը կարելի է տեսնել ստորև բերված 3 աղյուսակից:

Ոսկենառ սորաի տարբեր աչքերի պաղատվության վրա մատի 6 աչքի վրա էտելու ղեպքում (ըստ 1915—17 թ.թ. տվյալների)

Աղյուսակ 3

Աչքերի զստագորությունը, հաշված մատի հիմքից

1	2	3	4	5	6
18,8	27,3	36,9	43,1	47,5	19,0

Ինչպես երևում է 3 աղյուսակից, աչքերի պաղատվության սովոր Ոսկենառի մոտ հասնում է մաքսիմումի 6-րդ աչքում: Բացի դրանից, նկատվում է նաև, որ մատը 6 աչքի վրա էտելու ղեպքում, վերջին աչքի պաղատվութունը ստացվում է ավելի բարձր (49,0%), քան մատը 10 աչքի վրա էտելու ղեպքում (տես. աղ. 2), որտեղ 6-րդ աչքի պաղատվութունը կազմում է 40,1%: Իսկ բաղատրվում է նրանով, որ մի քանի տարի երկար էտ աշխատանքով վաղն աստիճանաբար հյուսվում է և հակառակ պատկերն ենք տեսնում 1 աղյուսակում կոնտրոլ վազերի մոտ, որտեղ կատարված է կարճ էտ, այսինքն 3—6 աչքի վրա:

Այստեղ 6 աչքի վրա էրա էտված մասերի քանակը համեմատած կարճ էտված մասերի հետ, ափիլի քիչ է թողնված (տես. աղյուսակ 4), որի հետևանքով նրա պողպատվածությունը ցածր է և կաղմում է ընդամենը 19,6%:

Ուկրենա սորտի կռնորդ վարենտի տարբեր երկարության վրա էտված մասերի քանակն ու ափիլի (բոս 1945—47 թ.թ. ափյուների)

Աղյուսակ 4

1 վաղի վրա թողած մասերի միջին քանակը	2 բ թ թ է տ Կ տ ու ր վ ո ծ է							
	3 աչքի վրա	4	4 աչքի վրա	5	5 աչքի վրա	6	6 աչքի վրա	7
14	1	7,3	4	28,5	5	35,7	4	28,5

Այստեղից պետք է եզրակացնել, որ սչ մի իմաստ չունի էտել մասեր 3—4 աչքի վրա և կորցնել բավականին բերքը: Վաղի վրա աչքերի անհրաժեշտ քանակի պահպանման համար պետք է հաշվի առնել ոչ միայն մասերի քանակը, այլ և էտվող մասերի երկարությունը:

5 աղյուսակի տվյալներից պարզ կարելի է տեսնել, որ կոնտրոլ վարիտանի մոտ աչքերի պողպատվածությունը բարձրանում է մինչև 5-րդ աչքը, իսկ 6-րդ աչքում մենք տեսնում ենք պողպատու աչքերի մոտ 30% կորուստ, այդ աչքերի մեծ մասի հետագման հետևանքով:

Ուկրենա սորտի կռնորդ վարենտի տարբեր աչքերի պողպատվածության ափիլի

Աղյուսակ 5

Աչքերի պողպատվածությունը էտված մասի հիմքից				
2	3	4	5	6
19,7	28,1	33,8	35,6	19,6

Այսպիսով վաղի վրա աչքերի լավագույն քանակի սահմանման մասմանակ պետք է նկատի առնել հետևյալը՝

Վաղի բեռնվածությունը չպետք է հասկանալ բացարձակ իմաստով և ճանրութեռնել բոլոր վաղերին անխտիր նույն քանակի աչքերով, այլ պետք է հաշվի առնել տվյալ վայրի հողակլիմայական պայմանները, սորտի յրիողգրական առանձնահատկությունները, սվյալ տնտեսությունան մեծ կիրառվող աղբտեխնիկան, հիվանդություններով և վնասատուներով վարակվածությունան առտիճանը, մեկ հեկտարի վրա զտնվող վաղերի քանակը, ինչպես նաև բերքի և վաղի աճման ուժի փոխարաբերությունը: Այդպիսի կոմպլեքս մոտեցմամբ և վաղերի դիֆերենցիալ բեռնվածությունան ղեկվքում կարող ենք ստանալ սվյալ սորտի նկատմամբ մեկ հեկտարի վրա սահմանվող աչքերի լավագույն քանակ և բարձր բերք:

Ստացված տվյալների համաձայն կարելի է անել հետևյալ եզրակացությունը.

1) Ոսկեհատ սորտի մաս մեկ հեկտարի վրա եղած աչքերի քանակը Բերիայի անվան ուսյոնի պայմաններում պետք է հասցնել մինչև 300 հազարի, մինչև այժմի արտադրության մեջ կիրառվող 190—200 հազար աչքի փոխարեն:

2) Մեր ուսումնասիրությունները ցույց տվեցին, որ Բերիայի ուսյոնի հողակլիմայական պայմաններում թմրային սխտեմի դեպքում Ոսկեհատ սորտի ինչպես երկար (10—12 աչքի վրա) նույնպես և կարճ էտը (3—4 աչքի վրա) չեն արդարացնում իրենց, Ամենալավ արդյունքներ ստացվում են մատը 6 աչքի վրա էտելու դեպքում:

Հայկական ՍՍՌ Գյուղատնտեսության նախարարության
Գյուղագործության և Գինեգործության Ինստիտուտ.

Л И Т Е Р А Т У Р А

1. Н. М. Бузин — Способы установления норм нагрузки при подрезке виноградников и обломке. Шахты, 1911.
2. А. С. Мержаниан — Виноградарство. Ленинград, 1939.
3. М. А. Туликос — Ж. Виноделие и виноградарство СССР. 2. 1949.

М. О. Давтян

Влияние различной нагрузки на урожай винограда сорта Воскеат

Р е з ю м е

Нами изучалось изменение урожайности виноградного сорта Воскеат (харджи) при различном количестве глазков, оставляемых на кусте при подрезке, т. е. при различной нагрузке.

В опыт были включены следующие варианты:

192 тысячи глазков на га—контроль.

197 тысяч глазков на га.

243 тысячи глазков на га.

300 тысяч глазков на га.

Из проведенного опыта выяснилось следующее:

1) Самый высокий урожай у сорта Воскеат в условиях района им. Берия получается при оставлении 300 тысяч глазков на га, с подрезкой всех оставляемых однолетних побегов на 6 глазков. Урожайность в этом варианте составляет 178,6 центнеров на га, против 93,3 цент. на га у контроля, при 25% сахаристости.

2) При подрезке однолетних побегов менее 6-ти глазков (контроль) плодоносность 6-го глазка, в отношении общего количества оставляемых глазков, сильно снижается—19,6%, вместо 49,00% в опытном варианте.

3) При длинной подрезке кустов Воскеат, до 10—12 глазков, начиная с 6-го глазка наблюдается снижение плодоносности глазков.